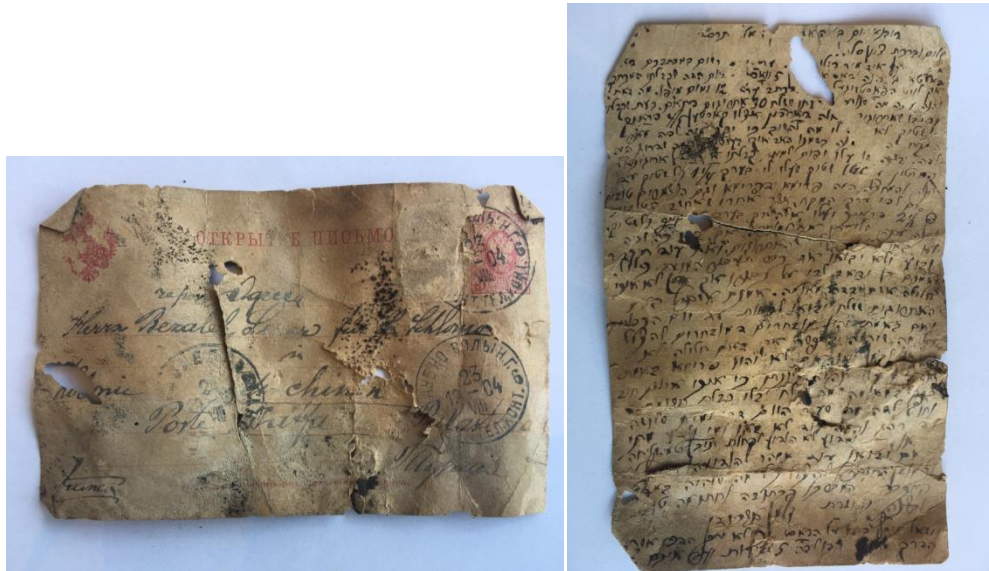

מכתב האתרוגים מבית הכנסת בנס-ציונה

על המכתב:

המכתב נמצא בעלית הגג של בית הכנסת הגדול של נס ציונה שנבנה בשנות ה-20 של המאה ה-20 בזמן עבודות השימור שבוצעו ע"י המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל בשנת תשע"ט, 2018-2019. המכתב נכתב בשנת 1904 ולכן מסתבר שהוא נשמר יותר מעשרים שנה מעת כתיבתו במקומות אחרים לפני שהגיע לחלל עלית הגג. לצדו נמצא מכתב נוסף שנשלח 4 ימים לאחריו באותו נושא לאותו נמען – מכתב זה טרם פוענח.

המכתב שלפנינו נשלח בצלאל לרר, בנם של מייסדי המושבה נס ציונה ע"י קלמן אשכנזי מהעיר דובנא, ווהלין שהייתה תחת האימפריה הרוסית אז, כיום באוקראינה. המכתב עוסק במסחר האתרוגים שהתקיים בין לרר לאשכנזי ונכתב רובו ככולו בעברית בשילוב מספר ביטויים ומילים מאידיש. אשכנזי מביע שביעות רצון גדולה מטיב האתרוגים שגודלו בפרדסי המושבה בארץ ישראל ומדווח שיוכל למכור אותם ברווחים נאים. לעומת זאת, הוא אינו חוסך את ביקורתו ממהירות הגעת המשלוחים והדואר מהאימפריה העות'מאנית. אשכנזי מביע את תקוותו ששאר משלוח האתרוגים יגיע אליו בקרוב לפני שיאחר המועד. כמנהג ישראל באגרות הנשלחות בחודש אלול, המכתב נחתם בברכת "כתיבה וחתירה טובה לשנה מאושרת".

מקרא לפענוח המכתב:

כתב מודגש – מקור

כתב רגיל – תוספת

[סוגריים מרובעים] – קושי בפענוח

(סוגריים עגולים) – פתיחת ראשי תיבות/הסבר

⁰ – בהערות השוליים תרגום והסברים מורחבים

פענוח

צד המען (כולו בכתוב לועזי):

צד המען

המלל על החותמות

ДУБНО ВОЛЫН. Г.¹ ОНТ.ТЕЛ.КОНТ² [קרוע]

23 VIII 1904³

שאר המלל

1. открытое письмо⁴
2. zapir [לא ברור] Одесса⁵
3. Herrn Bezalel Lerer fur [לא ברור] Schlomo⁶
4. in
5. [קרוע] ie [מטושטש] de-chinin⁸
6. Porte Jaffa Palestine
7. Турция
8. [לא ברור]

¹ דובנא ווהלין

² הפירוש לא ידוע לנו.

³ 23 באוגוסט 1904, י"ב אלול תרס"ד

⁴ התרגום: מכתב פתוח. בעברית מכונה 'גלויה'.

⁵ אודסה

⁶ מר בצלאל לרר עבור שלמה. בצלאל לרר הוא בנם של ראובן ופייגה לרר, מייסדי נס ציונה.

⁷ אולי המילה היא Wadie.

⁸ הכוונה לוואדי חנין – שמו בערבית של מקום המושבה נס ציונה.

1. דובנא יום ב' הא[חסר] [חסר]⁹ אלול תרס"ד
2. שלום וברכת ציון סלה!
3. ח[חסר] [חסר] קף מיר עיר כולו [חסר]. ער[חסר] רשום במכתבכם בא[חסר]
4. באלטא[חסר] ג' ראה¹⁰ באראש ע[חסר] 5 וואָס היום הזה שקבלתי המכתב
5. אך לנ[חסר] הפאסטדיגעט[חסר] [חסר] מכתב ער"ש (ערב ראש-השנה) 12 ימים מיפּו. מה זאת?
6. והנה עתה מה שנודע [חסר] בתו ששלח 30 אתרוגים פתאם. בעת שקבלתי
7. ובימבו¹¹ שאתרוגים ור[חסר] אלהלחלה דאארפון¹² אצלו קארטען (קרטון) 4/5 פראנק
8. לשטוק לא [חסר] לו מה להשיב כי יקר [חסר] לפה לענ"ד (לעניות דעתי)
9. המקח ה[חסר] נה בדמנו האב איך¹³ קענט[מחוק] מה ודרוש היה
10. לפה. בשנה זאת עלו יפים למאוד, קיבלתי עד [חסר] אריגינאל
11. קארטון [חסר] 16 שטוק שעלו לי בערך 1¼ כל שטוק עד
12. הנה והמחצה המה פרומא דפרומא¹⁴ וגם הנשארים טובים
13. אם לפי ערך המקח. אשר אחרי שאחשב הטובות
14. [חסר] 2½ פרמיק¹⁵ יעלו אלה רק בערך [חסר] 2 על שטוק.
15. והנה עתה שליחתן אך לאלתר. אם ב[חסר]¹⁶ כה וכה
16. לא באו [חסר] כלל האתרוגים. ואם עוד תעבר
17. שבוע ולא יבואו אז כבר תעבור המועד באלול.
18. ואמנם כן ידאב לבו על כי שדו¹⁷ אך הם לא אנכי
19. חלילה אשם בד[חסר]¹⁸ מאומה. אמנם אם [יכול?] ק[מחוק]ם
20. האתרוגים ששלח יבואו לפחות עד יום הכיפורים
21. ואם באמת יהיו מובחרים דמובחרים להציל
22. כל מה שיהיה באפשר אך באם חלילה לא
23. [קרוע] [קרוע] [מטושטש] אם לא יהיו פרומא¹⁹ באמת
24. [חסר] [חסר] על הנה ליונתן כי אנכי אולמת[?] חוב.
25. [לא ברור] במאומה מה [חסר] - ש[?] לח בלי קבלת [לא ברור].
26. נחוץ לפה עוד סך ה[חסר] היום ד[חסר] ימים שלושה
27. עד ר"ה (ראש השנה) והמה עוד לא באו ומי יודע מתי
28. כאן. ומדוע לא הודיע לפחות תיכף מהשליחה
29. אם יבואו עוד אמר להודיעה [קרוע]ף
30. וכמובן גם [חסר] להכליל כל מה שיהיה במ[קרוע]
31. המרבה [מהוה] המברך בכתיבה וחתומה טובה
32. לשנה מאושרת
33. זלמן אשכנזי
34. ישאל תיכף בואו על הפאסט כי לא יתכן הפקר אשר
35. הדרך [חסר] מיפּו לפה חמש שבועות ועוד אינם?

⁹תאריך משלוח המכתב הוא י"ב אלול שחל ביום ג' ולכן מסתבר שהוא נכתב ביום ב' י"א אלול, 22 באוגוסט.

¹⁰ייתכן שהכוונה ליום ג' בפרשת ראה, דהיינו כ"ב אב תרס"ד, 3.8.1904.

¹¹מילה לא ברורה.

¹²מילה באידיש – משמעה: מכאן, מזה.

¹³מילים באידיש – משמען: שאני עשיתי.

¹⁴ביטוי באידיש. נראה שפירוש הביטוי הוא 'מהודר שבמהודר'.

¹⁵סוג של מטבע.

¹⁶בין

¹⁷מילה לא ברורה - אולי 'כספו'.

¹⁸בדבר.

¹⁹כנ"ל הערה 14.

